

Μιχαήλ γραμματικός ὁ ἱερομόναχος.

Μνεία τοῦ ἀγνώστου ἡμῖν ἄλλοθεν ἀνδρὸς τούτου ἐγένετο ὑπὸ Krumbacher (BL², σ. 786), δηλώσαντος ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐγίνωσκεν σημειωτέον ὅμως, ὅτι δέον νὰ συνταυτισθῶσιν ἀμφοτέρω οἱ παρ' αὐτῶ Μιχαήλ, ὁ ἱερομόναχος καὶ ὁ γραμματικός. Ἀλλὰ τίς οὗτος ὁ Μιχαήλ; Ἐγὼ αὐτὸς οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν τῷ ἀτόμῳ τούτῳ δέον νὰ διακριθῇ Μιχαήλ ὁ Γλυκᾶς, ὅστις καὶ ἱερομόναχος ἦτο καὶ γραμματικός.

Δημοσιεύω ἐνταῦθα τρία αὐτοῦ ἀρκούντως σπάνια ποιημάτια. Οἱ πρῶτοι στίχοι ἀπευθυνόμενοι πρὸς ἀνώνυμον Ἐφέσου μητροπολίτην, „ἐλθόντα καὶ εὐρόντα τὸν λυκολέοντα νεκρόν“, ἀνεκοινώθησάν μοι αἰτήσαντι φιλοφρόνως ὑπὸ τοῦ αἰδ. Aurelio Palmieri, ἀντιγράφαντος αὐτοῦς ἐκ τοῦ cod. Vatic. 1357, φύλλ. 81. — Οἱ δευτέρω καὶ οἱ τρίτω ἀνακοινωθέντες μοι ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀντεγράφησαν ἐκ τοῦ cod. Vatic. 578, φ. 204—205. Τὸ τρίτον στιχοῦργημα εὐρίσκεται καὶ ἐν ἀντιγράφῳ 15-ου αἰῶνος (cod. Petrop. 248, f. 137^v—138^r), οὗ τὰς διαφερούσας γραφάς, εἰ καὶ ἀσημάντους, ὑποσημειοῦμαι ἐνταῦθα.

Ἀφορμῆς δὲ δοθείσης προστίθῃμι ὧδε καὶ δύο ἀλφάβητα, ὧν τὸ πρῶτον ἔργον Ἰωάννου, τοῦ εἰτα Ἰγνατίου μητροπολίτου Μηθύμνης· εὐρίσκεται δὲ τοῦτο ἐντὸς αὐτογράφου τοῦ Ἰωάννου χαρτίνου κώδικος γενομένου ἐν Λέσβῳ ἔτει 1527-φ, ἐν τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ φύλλῳ, τῆς μονῆς Δειμῶνος.¹⁾ Ἔτερον ἀντίγραφον ἔτους 1667-ου ὑπάρχει ἐν τῷ 109-φ κώδικι τῆς αὐτῆς μονῆς (φ. 147^b) μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς καὶ σημειώσεως Σεραφίμ μοναχοῦ· „Ἀλφάβητος τοῦ ἀγίου γέροντος καὶ κτητόρου ἡμῶν ἀρχιερέως Ἰγνατίου· . . τὰ νῦν δὲ ἀνωθεν, εἰρικῶτα, ἱερεὺς Ἰωάννης λέγοντε· τὰ ἀκρόστηχα ὄντος αὐτοῦ ἀκόμι κοσμικοῦ ἱερέως ἔγραψε“. Τὸ δεύτερον ἀλφάβητον ἀντεγραψάμην ἐκ τοῦ 219-ου κώδικος τῆς αὐτῆς μονῆς, ὄντος τούτου 17-ου αἰῶνος. Τὸ κείμενον ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ κώδικος φύλλῳ, κατὰ δὲ τὸ σῦνηθες λίαν ἀνορθόγραφον.²⁾

1.

Στίχοι Μιχαήλ γραμματικοῦ εἰς τὸν Ἐφέσου.
ἐλθόντα καὶ εὐρόντα τὸν λυκολέοντα νεκρόν.

Νῦν πένθιμον στάλαξον, οὐρανέ, δρόσον·
νῦν, ἡλίου φῶς, ἀλλάγηθι πρὸς ζόφον·

1) Ἴδε τὴν ἐμὴν Μαυρογορδάτειον Βιβλιοθήκην (ἐν Κπόλει 1884—1888), τ. 1, σ. 86, 110—111. 2) Αὐτόθι σ. 110.

- νῦν καὶ θάλασσα κυματούσθω σὺν γόφῳ,
 νῦν δὲ ποταμοὶ ῥευσάτωσαν δακρύων.
 5 ὦ πάντα δεικνύσθωσαν οἰμωγῆς πλέα,
 τὸ κοινὸν ὠφέλημα τοῦ παντὸς βλου,
 τὸν ὑψίλουν νοῦν, τὸ φρονήσεως βάθος,
 τὸν δεινὸν εὐρεῖν ἐξ ἀμηγάνων πόρον,
 τὸν πᾶσαν αὐτὴν τὴν ὑφ' ἠλίφ κτίσιν
 10 θέατρον αὐτῷ τοῦ κλέους ἐσχηκότα,
 τὴν ψυχαγωγὸν τῶν στεναζόντων χάριν,
 τὸν ἄφθονον ῥέοντα κρουνὸν τὰς δόσεις,
 τὸν τοῖς πλέουσιν οὐ κατ' εὐχὰς τὸν βλου
 ὄρμον γαληνὸν ἐκ φιλανθρώπου τρόπου,
 15 τὸν φρικτὸν ἐχθροῖς, τὸν βέβαιον τοῖς φίλοις,
 τὸν ἠρέμα πλήττοντα τοὺς ὑπευθύνους,
 αὐθις δὲ πραῦνοντα ταῖς εὐποιίαις
 καὶ πραότητι μιγνύοντα τὸν φόβον,
 Λέοντα Βεστόν, τὸν μέγιστον, τὸν πάννυ,
 20 νῦν κείμενον βλέποντα (φεῦ πικροῦ πάθους)
 ἔρημον εἰς γῆν, νεκρὸν ἠλεημένον,
 θέαμα δυσθέατον, ἐν βραχεῖ λίθῳ.
 „οὐκ ἔστιν οὕτω στερρὸς ἀνθρώπου φύσις“
 (συγκληρόμαι γὰρ τῇ σοφῇ τραγῳδίᾳ),
 25 εἰ μὴ κατηφήσειε μηδὲ στυγνάσοι,
 τοῦτον μὲν οἰκτείρουσα δυστυχοῦς τέλους
 ἢ μηδὲ δακρύσουσα τῆς ἐρημίας.
 οἱ παῖδες, οἷα πατρὸς ὠρφανισμένοι,
 σκυθρωπὸν, οἰκτρὸν ἔλχομεν πάντα βίον,
 30 θρηγῶν ἀφορμὴ τῶ βίῳ λελειμμένοι,
 πρὸς οἶκτον ἡμῶν ἐκκαλούμενοι μόνους,
 ὅσοις λογισμὸς ἐστὶν τῶν ἀνθρωπίνων
 καὶ τὸν φίλον σφῆζουσι † ἠκριβωμένοι,
 ὅποιον ἡμῖν νῦν ἑαυτὸν δεικνύει
 35 ὁ τῆς Ἐφέσου κλεινὸς οἰαχοστρόφος,
 τῶν ποιμεναρχῶν καὶ μοναστῶν τὸ κλέος.

2.

Στίχοι Μιχαὴλ ἱερομονάχου πολιτικοί.

Ὡ πῶς ἀγνώμων γέγονα καὶ δόλιος οἰκέτης
 φρενακισθεῖς ἀπατηθεῖς ὑφ' ἠδονῶν ἀτόπων

8 ἐφευρεῖν κῶδ. 9 τὴν πᾶσαν κῶδ. 23 „οὐκ ἔστιν — φύσις“] Εὐριπ.
 Εκάβ. 296.

- θεοστυγέσι συμβουλαῖς ἐχθροῦ τοῦ μισανθρώπου
καὶ πᾶσαν πράξιν μυσαρὰν ἀφρόνως εἰργασάμην,
5 μὴ τρέσας ὄλωσ ἀπειλήν θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου,
μὴ φοβηθεῖς τὴν γέενναν καὶ πτήξας τὰς βασάνους.
ἐντεῦθεν βδελυξάμενος ὁ φύλαξ τῆς ψυχῆς μου
τὰς ἐπαχθεῖς καὶ δυσειδεῖς καὶ βλαπτικὰς μου πράξεις
κατέλιπεν ἐν μέσῳ με τῆς ζάλης τῶν πταισμάτων
10 ὡς φύλακος ἀνάξιον καὶ πάσης συμμαχίας·
καὶ νῦν ὁ κλύδων τῶν παθῶν πόντος καὶ καταγιγίζει
τὴν τῆς ψυχῆς μου κιβωτὸν καὶ τέλεον βυθίζει,
ἐγὼ δὲ βυθιζόμενος εὐφραίνομαι καὶ χαίρω
καὶ συνωθῶ μου τὴν ψυχὴν πρὸς βάθος ἀνομίας.
15 ὦ πόσων γόων ἄξιος καὶ πλείστων ὀδυρμάτων
ὁ δύστηνος ὁ πάντολμος ἐγὼ τυγχάνω, φεῦ μοι.
ὄρη καὶ νάπαι καὶ βουνοὶ καὶ ξύλα καρποφόρα
θρηνησατε, πενθήσατε τὴν σκοτεινὴν ψυχὴν μου·
εἰς ἄντλον γὰρ ἀλίμενον ἐνέπεσον ὁ τάλας
20 καὶ τὴν ὀκνάδα τῆς ψυχῆς ἐπόντωσα βιαιῶς
ὀλέθριον ὀλέθριον κακὸν γεγεννημένην·
αἱ δρακοντώδεις δ' ἠδοναὶ παθῶν τῶν πολυπλόκων
ὡς ἔλλοπες ἀνήμεροι κατέφαγον ἀπλήστως
τὴν ταπεινὴν καρδίαν μου τυφλώσαντες ἀπταιστως
25 ἡ δὲ ζωὴ μου κόπτεται τῷ ξίφει τῷ τοῦ χρόνου
κἀγὼ τὴν πολυστένακτον περιπλακεῖς κακίαν
ἔργα νυκτὸς ἀποπληρῶ μὴ θέλων ἀνανηῖναι,
ἐξ ἠδονῶν εἰς ἠδονὰς συχνάκις μεταβαλὼν,
ἔδον κακὸν ἐπιποθῶν· τῆς ἀνομίας ὄση.
30 ὦ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνων ὀδὸν ταχέϊαν,
χρυσοκολλήτοις ἄρμασιν ἐμβεβηκῶς ὡς γίγας
ἵπποισιν, Ἥλιε, θοαῖς τὴν σὴν εἰλίσσων φλόγα,
μὴ καύσης με τὸν σύνδουλον ταῖς φλογεραῖς ἀκτίσιν
ὄρῶν τὴν ἀβουλίαν μου καὶ τὰς κακὰς μου πράξεις·
35 ἀλλ' ἄντομαί σε, σύνδουλε, χρυσόπτερε, φωσφόρε
θεοῦ πατρὸς οἰκτίρμονος, τοῦ κτίστου τῶν ἀπάντων,
τῶν χαλεπῶν πτωμάτων με ποσῶς ἐλευθερῶσαι
καὶ ζώσης τὴν ἀνώδυνον ζωὴν τὴν μακαρίαν.
ναί, σῶτερο, οὕτω γένοιτο, μετὰ δακρῶν λέγω.

17 ὄρη -- καρποφόρα] πρβλ. Ψαλμ. ρμδ', 9. 19 Εὐριπ. Ἐκάβ. 1025.

30—32 ὦ τὴν ἐν ἄστροις — φλόγα] πρβλ. Εὐριπ. Φοῖν. 1—2. 37 ἐλευθερώσων] κῶδ. ἐλευθερώση.

3.

Στίχοι κατ' ἀλφάβητον.

Ποίημα Μιχαὴλ ἱερομονάχου.

- "Ἄνθρωπος πέφυκας θνητός, εὐμάραντος τὴν φύσιν.
 Βλέπε τὴν κτίσιν ὑγιᾶς, μὴ σου κρατήσῃ κτίσις.
 Γέφυραν βίου τρομερὰν περᾶς ἐπικινδύνως.
 Δάμαξε σῶμα τὸ θνητόν, ὡς ἂν περᾶς εὐκόλως.
- 5 Ἐχθροὺς ἀπείρους κέκτησαι πολλοὺς καὶ πανούργους,
 Ζητοῦντας σφάξαι τὴν ψυχὴν τὴν σὴν, ἀλλὰ γρηγόρει.
 Ἡ τῶν βρωμάτων πλησμονὴ καὶ τῶν πομάτων τέρψις
 Θωπεύουσι τὸν λάρυγγα, δουλοῦσι τὴν κοιλίαν,
 Ἴον παθῶν ψυχόλεθρον ἐμοῦσι τῇ καρδίᾳ.
- 10 Καθέξου τοίνυν εὐλαβῶς ὡς ἄνθρωπος ἐσθίων,
 Λάβε τὸν ἄρτον ἐν χερσὶ καὶ δόξαζε τὸν δόντα.
 Μέθῃ σαντὸν μὴ παραδῶς, τῇ θυγατρὶ τῆς βδέλλας·
 Νέφος γὰρ αὕτη σκοτεινὸν τυγχάνει τῇ καρδίᾳ.
 Ξένιξε ξένους συμπαθῶς ὁ ξένος παραδείσους·
- 15 Ὁ γὰρ τοὺς ξένους παρορῶν θεὸν παραπικραίνει.
 Προστάτης γίνου τῶν χηρῶν, πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τε.
 Ῥῆμα μὴ ῥήξης βλάσφημον δι' ἔλλειψιν βρωμάτων,
 Στέργε δὲ μᾶλλον τὰ μικρά, ἂν ὧσιν οὐκ ἀρκοῦντα.
 Τοῦτῳ τῷ τρόπῳ γὰρ θεῷ εὐφράνης εὐχαρίστως.
- 20 Ὑπερδυσώπει τὸν θεὸν ἀπὸ καρδίας μέσης
 Φαιδρῶναι καὶ χορτάσαι σε τοῦ πνεύματος τῇ βρώσει·
 Χορτάσματα γὰρ σώματος εἰς ὕβριν καταντῶσιν.
 Ψάλλε καὶ γέραιρε θεὸν εἰς πᾶσαν τὴν ζωὴν σου,
 Ὡς ἂν εὐρήσης τὴν ζωὴν ἐκελυγὴν τὴν ἀγήρω.
- 25 Ἄλλ' ὦ παντάναξ ἀγαθὲ καὶ κτίστα τῶν ἀπάντων,
 φιλάγαθε, φιλεῦσπλαγγνε, Χριστέ μου παντοκράτορ,
 τῶν σῶν ἁγίων ταῖς εὐχαῖς καὶ πάντων τῶν δικαίων
 εὐλόγησον τὴν τράπεζαν ἡμῶν τῶν οἰκετῶν σου
 καὶ πᾶσαν τὴν ἀντάρκειαν χορήγει καθ' ἐκάστην,
- 30 ὡς ἂν ὑμνωῦμεν, δέσποτα, τὸ κράτος σου τὸ μέγα.

ἐν τῷ κώδ. Πετρ.: 5 ἔκτισε. 6 σφθάξαι. 8 θοπέουσι. 18 ἀρ-
 κοῦνται. 24 εὐρήσεις. 26 φυλάγαθε. 30 ἡμνοῦμεν.

4.

Ἰωάννου ἱερέως, 1527.¹⁾

"Ἀρχων Μιχαὴλ δυνάμεως κυρίου,
 Βοήθησον τῷ σῷ ἁμαρτωλῷ ἰκέτῃ

1) Ὁ συντάκτης ἢ μὴ ἂν ἱκανῶς εὐκαίθετος ἢ διὰ τὸ βαθὺ γῆρας αὐτοῦ ἔχει
 ἱκανὰ ἐν τῷ ἀπογράφῳ σφάλματα. Ἐν τῷ κώδικι 2 οἰκέτῃ.

- Γηράσαντι κακοῖς πολλοῖς, μολύναντι ψυχὴν τε.
 Δεῦρο, πρόστηθι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ὥρας,
 5 Ἐν ἧ μέλλω ἐξέρχεσθαι τοῦδε τοῦ βίου.
 Ζεξοφωμένας ὕψεις τι μὴ συγχωρήσης στήναι,
 Ἡμῶν ταλαίπωρον ψυχὴν ἀθλίαν ἐκφοβῆσαι.
 Θεοῦ μου τὰ προστάγματα οὐδ' ὄλως ἐφυλαξάμην,
 Ἵνα καὶ συγχωρήσεως μερίδα τύχω.
 10 Καὶ διὰ τοῦτο δέομαι, ἵνα μοι μεσιτεύσης.
 Ἀύσιον εὐροίμι πταισμάτων ἄν ἔπραξα ἀφρόνως.
 Μονάδα σέβω καὶ τιμῶ τριάδα τὴν ἁγίαν.
 Νύττει μου τὴν καρδίαν ἐχθρὸς τε ὁ Βελλαρ,
 Ξένον ἀπέδειξε τῶν ἐντολῶν Θεοῦ μου.
 15 Οἶδα γάρ, οἶδα, πάντως ἀπεξενώθην.
 Πῦρ ἐκδέχεται με, τὸ τῆς Γεέννης λέγω.
 Ῥομφαίαν κατ' αὐτοῦ, μηχανή, ἐνέδρας,
 Τοίχος ὀχυρὸς γενοῦ μοι τῷ ἀθλίῳ.
 Ἵπερ ἐμοῦ δυσώπει τὸν κύριον καὶ θεόν μου,
 20 Φρικτοῦ δὲ βήματος, ἐν ᾧ μέλλω μεταστήναι,
 Χεῖρα βοηθείας εὐροίμι σε ἐν τῇ φρικτῇ ἡμέρᾳ,
 Ψυχὴν μου τὴν ταλαίπωρον μηδοπωσοῦν κολάσῃ.
 Ὡς αὐτὸς οἶδας, ἤσασαί με τῆς φοβερᾶς Γεέννης.

3 γηράσαντα | μολύναντα 4 δειρῶ 5 ἐνώ 6 ζεξοφωμένος | συγχωρήσεις
 7 ταλαίπωρον | ἐκφοβήσουν 10 μεσιτεύσεις 11 εὐρημοί 16 ἐκδέχετε 17 μι-
 χανᾶς. σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν παρέδραμον τὸν στίχον τοῦ Σ.
 18 τείχος 22 ταλέπορος

5.

Ἀνωγνύμου.

- α. Ἄνθρωπε, τεῖν' τὰ κοπιᾶς, τεῖναι τὰ παραδέρνεις;
 ἂν σ' ἔβρεχεν ὁ κύριος δονκᾶτα, δὲν χορταίνεις.
 β. Βλέπεις, πῶς ἀποθαίνομεν καὶ 'ς ἄλλον κόσμον πάμεν;
 πρὶν σὲ πλακῶσῃ ὁ θάνατος, διὰ τὴν ψυχὴν σου κάμε.
 γ. Γενοῦ οἰκτιρῶν 'ς τὰ πτωχά, πεινοῦσι καὶ διψοῦσι 5
 κέλεημοσύνην σὲ ζητοῦν, ξοπίσω σ' ἀκλοθοῦσι.
 δ. Δόσε πτωχοῦ ἱμάτιον, γυμνὸς 'ναὶ κένδυσαι του.
 ἔπαρ' του καὶ στὸ σπῆτι σου καὶ φαγοπότισέ τον.
 ε. Ἐλεος θέλ' ὁ κύριος κάλλιον παρὰ θυσίαν,
 καθὼς τὸ Εὐαγγέλιον βοᾷ στήν Ἐκκλησίαν. 10
 ζ. Ζητοῦσί σε διὰ τὸν θεόν, τὸν πλαστοουργὸν τοῦ κόσμου.
 „διὰ τὴν ψυχὴν σ', ἀφέντη μου, μία φολίτζα δὸς μου“.

9 ἔλεος—θυσίαν] πρβλ. Ματθ. θ', 13. ιβ', 7.

- ἦ. Ἦκουσες ἴντα κάμνασι οἱ πρὶν ἀποθαμμένοι;
 μισθοὺς πολλοὺς διὰ τὴν ψυχὴν <ἐδίδασιν εἰς ὄλους>
 καὶ ἐκκλησιᾶς ἐκτίξασι κεῖναι μακαρισμένοι. 15
- θ. Θεοῦ φόβον δὲν ἔχομεν καὶ ᾿ς ἐκκλησιᾶν δὲν πᾶμεν,
 Βαγγέλιο ν' ἀκούσωμεν κιάντιδωρον νὰ φᾶμεν.
- ι. Ἴδου λοιπὸν τὸν θάνατον ὄλοι τὸν χρωστοῦμεν
 καὶ τὴν ἡμέρ' ὀπῶρχεται ποσῶς δὲν τὴν θωροῦμεν,
- κ. Καθῶς τὸ σκεῦος τς ἐκλογῆς βοᾶ στὲς πιστολές του,
 ὁ Παῦλος ὁ ἀπόστολος, καὶ στὲς παραγγελιές του. 20
- λ. Λέγει νὰ ξαγοράζωμεν καιρόν, ὅσον νὰ ζοῦμεν,
 καὶ ὁ θάνατος ὅταν ἐλθῆ ποσῶς δὲν τὸν θωροῦμεν.
- μ. Μὰ πάλιν παραγγέλλει μας διὰ τὴν φιλαργυρίαν,
 τὸν φθόνον καὶ τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν. 25
- ν. Νὰ πᾶμεν θέλομεν ἐκεῖ ὀμπρὸς [ὄλοι] διὰ νὰ κριθοῦμεν,
 στὸ φοβερόν κριτήριον γυμνοὶ νὰ ξεταχθοῦμεν.
- ξ. Ξέχωρα θέλουν νὰ κριθοῦν αὐτοὶ ὀποῦ ζουρίζουν,
 θεοῦ φόβον δὲν ἔχουσι, οὐδὲ ψυχὴ γυρεύουν.
- ὀ. Ὅταν ὁ κύριος ἐλθῆ κρίναι τὴν οἰκουμένην,
 τότε τοὺς λέγει· „Ἄμετε στὸ πῦρ, κατηραμένοι“. 30
- π. Πῶς δὲν λογιάζεις, ἄνθρωπε, οὐδὲ στὸ νοῦν σου βάνεις
 τὸν θάνατον; δὲν μεριμνᾶς, πῶς θέλεις* νὰποθάνης;
- ρ. Ῥηγᾶδες παίρν' ὁ θάνατος, πριτζίπους, βασιλιᾶδες,
 μεγάλους γαρδιναλῆδες καὶ μητροπολιτᾶδες. 35
- σ. Σήμερον εἴμεστε ἐδῶ σὰν τὰ πουλλὰ στὸ δάσος,
 ὅταν ξαργέψη τα τινὰς καὶ τὲς φωλιές τους χάσουν.
- τ. Τὸν τάφον ἄνοιξε καὶ ᾿δε, ἂν εἶναι καὶ γνωρίσης,
 πτωχοὺς καὶ πλουσίους ἄρχοντας ἂν εἶν' καὶ ξεχωρίζουν.
- ῠ. Ἦλη καταγινόμεθα καὶ τῶν σκολήκων βροῦμα,
 τὴν γῆν ὀποῦ πλασθήκαμεν θὲ ν᾿ἔχωμεν ἐν τρόμφ. 40
- φ. Φόβος εἶν' νὰ διῆ τινὰς κανέν' ἀποθαμμένον
 ἀσοῦσομον κιάνέγνωρον καὶ ξεκοκκαλιασμένον.
- χ. Χῶρια χωρίζ' ἠ κεφαλὴ ἀπὸ τὸ δόλιον στόμα,
 ὅταν ψυχὴ του θὲ νὰ βγῆ καὶ τότε φᾶ τὸ χῶμα. 45

Ἐν Πόλει, 30 Ὀκτωβρίου 1909. Ἄ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς.

14 <ἐδίδασιν εἰς ὄλους>] προσθήκη ἡμετέρα. 20 σκεῦος τῆς ἐκλογῆς] Πράξ. θ', 15. 22 νὰ ξαγορ. καιρόν] πρβλ. Ἐφ. s, 16. Κολ. δ' 5. 24 φιλαργυρίαν] πρβλ. Τιμ. 1, σ', 10. 25 φθόνον] πρβλ. Τιμ. 1, σ', 4 | ἀρπαγὴν] πρβλ. Ἐφ. ι', 84 | πλεονεξίαν] πρβλ. Κορ. 2, θ', 5. Ἐφ. δ', 19. ε', 3. 31 πῦρ κατηραμένοι] πρβλ. Ματθ. κε', 4. 43 ἀσοῦσομον] ἦτοι ἄνευ σουσουμίου, ἄσημον, ὃ δηλοῖ ἐν τῷ δημόδει ἰδιώματι τὸν ἄνευ σημείου ἀναγνωρίσεως.